

SLOVENSKI ETNOGRAFSKI MUZEJ
DOLENJSKI KULTURNI FESTIVAL

SLOVENSKO LJUDSKO SLIKARSTVO

RAZSTAVA BO ODPRTA
OD 8. VIII. 1964
DO 30. VIII. 1964

RAZSTAVA BO ODPRTA
V SOBOTO, 8. AVGUSTA 1964 OB 18. URI
NA LAMUTOVEM RAZSTAVIŠČU
V KOSTANJEVICI

VOTIVNE PODOBE, ki so nastale kot slikana zahvala za izkazano milost ali pa kot prošnja, so visele v cerkvah, navadno v prezbiteriju ali za oltarjem. Nastajale so posamezno, po potrebi in visele v arhitekturi, ki je te slike v umetnostnem pogledu niso mogle obogatiti. Tudi zato pri njihovi razmestitvi ni opaziti nekega reda ali tesnejše povezave z arhitekturo.

SPOMINSKE TABLE, ki so največkrat prikazovale nesreče, so navadno visele ob poteh in opozarjale mimoidoče na nesrečni dogodek. Prav tako kot TABELNA ZNAMENJA so bile pritrjene na drogu ali pa kar na drevesu, in sicer v takšni višini, ki je najbolj ustrezala pogledom s poti.

SLIKAN OKRAS NA HIŠNI OPREMI se je prilagajal konstrukcijskim elementom. Značaj teh slikarij je bil v dobršni meri odvisen od trdno določenega mesta, ki ga je imela hišna oprema v arhitekturi. V temnih prostorih kmečke hiše je bil vsak poslikan del opreme postavljen tako, da so bili pomembnejši deli opreme, ki so bili navadno poslikani, osvetljeni s svetlobo iz malih okenc ali pa skozi odprta vhodna vrata, medtem ko so se drugi deli izgubljali v mraku. Zato so slikarije na pohištvu vedno učinkovale kot celota in nikoli z nadrobnostmi.

LJUDSKE STENSKÉ SLIKARIJE skoraj nikoli niso bile naslikane na novo hišo, ampak so nastale navadno takrat, ko je potujoči slikar rrišel v vas. Slikar je bil torej pred težko nalogo, kako vkomponirati sliko v hišno pročelje. Pri tem je v okviru možnosti upšteval arhitektonsko razmestitev členov in prilagajal slikarijo podobi cele fasade. Slikarije na ljudskih zidanih znamenjih upštevaljo konstruktivne člene in orientiranje glede na pot, s katere so se mimoidočim odpirali razni pogledi na znamenje, kar je do neke mere določalo tudi tip in pomembnost pročelij z znamenj.

SLIKARIJE NA KERAMIKI se prilagajajo obliki posod; to velja tudi za PISANICE, pri katerih se tradicionalnejši motivi trdno držijo tega načela, novejši, dekadentnejši pa le deloma.

Za ljudsko slikarstvo lahko štejemo še RAZNOBARVNO VEZENJE na velikonočnih prtih in na hrbtni strani kožuhov. Komponiranje ornamentov na prtih predstavlja na mizi plosko razgrnjen prt, medtem ko so bile vezene na kožuhih nameščene na hrbtnih, ki so se pri nošenju najmanj deformirali.

Razstava je lahko le nakazala bogastvo slovenskega ljudskega, predvsem kmečkega slikarstva. Vsekakor pa je njen pomen v tem, da je pokazala pomemben del strukture tega slikarstva, ki je sestavni del celotnega oblikovnega sveta slovenskega preprostega človeka v 18. in 19. stoletju.

Razstavo je pripravil Gorazd Makarovič, konservator Slovenskega etnografskega muzeja v Ljubljani.

Razstava prikazuje slovensko ljudsko slikarstvo, del upodabljajoče umetnosti, ki je bila last nižjih družbenih plasti in jo zato imenujemo ljudska, v razliko od umetnosti višjih družbenih plasti. Ljudsko slikarstvo je na naših tleh doseglo najvišjo umetnostno kvaliteto v okviru kmečkega slikarstva v drugi polovici 18. in v 19. stoletju. Ta razcvet so pogoji ugodni družbeni pogoji, trdna slikarska tradicija, prometno razgiban položaj, mimo sodelovanja še drugih pomembnih faktorjev, zlasti na Gorenjskem.

Slikarije na razstavi so prikazane posebej glede na organsko povezanost slik s prostorom. S tem smo poizkusili nakazati del umetnostne kvalitete razstavljenih stvaritev. Danes vse pradi pozabljamo, da so ljudske slikarije izgubile velik del vrednosti in estetske mikavnosti, ker niso več v prvotnem okolju. Slike lahko popolno učinkujejo samo v povezavi z arhitekturo ali zunanjim prostorom.

Na razstavi prikazujemo slike na steklo, poslikane panjske končnice, stenske slikarije, votivne podobe, slikarije na keramiki, vezene, poslikano hišno opremo in drugo. Najprej prikazujemo SLIKE NA STEKLO. Slikane so na hrbtno stran šip, njihova površina je gladka, barve čiste in kar najbolj intenzivne. Zato je ta tehnika primerna za stalno mesto teh slik v temnem kotu kmečke »hiše«, kjer so visele v vrsti in učinkovale kot celota. Podnevi je prihajala svetloba skozi mali okenci v kotu in delno slepila opazovalca, ki je videl v kotu le bolj ali manj določeno žarenje barv. Ponoči pa so na barvnih ploskvah migotali odsevi, trepetajoče svetlobe oljenke, leščerbe ali trske.

POSLIKANE PANJSKE KONČNICE so slovenska posebnost. Slikarska struktura slikarij na končnicah panjev je dvojna: žive barve (zlasti ozadje) rabijo — ob pogledu iz bližine — razločevanju figur in jasnejši pripovedi v sliki — ob pogledu iz daljave pa se raznobarvne končnice na pročelju čebelnjaka združujejo v pisano mozaično ploskev, ki je že od daleč opozarjala mimoidoče na čebelnjak, ki je imel pred pročeljem nemoteno odprt prostor za izletavanje čebel. V okviru obvezne praktične orientacije od jugovzhoda do jugozahoda je bilo pročelje čebelnjaka praviloma obrnjeno celo tako, da je bilo vidno s poti.

DETALJ STARE POSLIKANE SKRINJE Z GORENJSKE